

Advies van 23 december 2024 met betrekking tot de voorstellen van het IBR inzake de toekenning van vrijstellingen in het kader van de theoretische stage-examens voor kandidaten-/stagiaires-bedrijfsrevisoren

1. De Voorzitter van het IBR, tevens Voorzitter van de Stagecommissie van het IBR, de heer Patrick VAN IMPE, heeft een schrijven gericht aan de Hoge Raad, op datum van 25 september 2024, waarin hij de Hoge Raad om advies vraagt over een voorstel tot herziening van de ECTS door “clusters” voor het verlenen van vrijstellingen voor de theoretische stage-examens. Bij de adviesaanvraag werden een impactanalyse van de voorgestelde hervorming door het IBR en de *powerpoint*presentatie die door het IBR werd getoond tijdens de ontmoeting van 21 augustus 2024 met de leden van de Hoge Raad gevoegd.

Deze adviesaanvraag moet worden gezien in het verlengde van de presentatie die de Voorzitter van het IBR en Voorzitter van de Stagecommissie heeft gegeven aan de leden van de Hoge Raad (nieuwe samenstelling) tijdens de vergadering die plaatsvond op 21 augustus 2024, overeenkomstig het koninklijk besluit van 17 augustus 2018 betreffende de toegang tot het beroep, dat voorziet in een jaarlijkse voorstelling van de werkzaamheden van de Stagecommissie aan de leden van de Hoge Raad.

Richtlijnen van het advies

Het Instituut van de Bedrijfsrevisoren heeft de Hoge Raad om advies gevraagd in het kader van een mogelijke drievoudige hervorming van de toegang tot het beroep:

1. Het hergroeperen van de vakgebieden van het theoretische stage-examen in “onderwijseenheden” waardoor vrijstellingen kunnen worden verleend als het totale aantal ECTS voor de gehele onderwijseenheid wordt behaald.
2. Naast het hergroeperen van vakgebieden van het theoretische stage-examen in “onderwijseenheden”, stelt het IBR voor om het aantal vereiste ECTS met 30% te verminderen voor de vakgebieden van het theoretische stage-examen die vervolgens het voorwerp van een praktisch stage-examen zijn.
3. Ten slotte wenst de Raad van het IBR dat het systeem van prioritering in het koninklijk besluit “stage” van 2018 wordt herzien om het te schrappen, zowel voor de theoretische stage-examens als voor de praktische stage-examens.

De Hoge Raad benadrukt het belang van verschillende actoren (stagiaires/stagemeesters/Stagecommissie) om een betere attractiviteit van het beroep, het behoud van kandidaten voor het beroep en goede arbeidsomstandigheden voor stagiaires en bedrijfsrevisoren te waarborgen.

Hoewel er geen principiële bezwaren zijn tegen een aanpak via “onderwijseenheden”, stelt de Hoge Raad een rechtsonzekerheid vast bij de analyse van de tekst in het Frans en het Nederlands van het

koninklijk besluit van 17 augustus 2018 betreffende de toegang tot het beroep van bedrijfsrevisor, terwijl hij benadrukt dat er geen obstakels zijn in de tekst van richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2006.

Hoewel hij niet tegen een mogelijke verlichting is van de vereisten voor het theoretische stage-examen van vakgebieden die ook het voorwerp zijn van een praktisch stage-examen, vraagt de Hoge Raad zich af of het noodzakelijk is om de 12 vakgebieden die zijn opgenomen in het koninklijk besluit “stage” van 2018 als praktische stage-examens te behouden, aangezien de toevoeging van praktische stage-examens een “*goldplating*” is die niet vereist is op Europees niveau.

Deze testen moeten effectief worden beschouwd als een onderdeel van het bekwaamheidsexamen om ervoor te zorgen dat de kandidaten voldoende in staat zijn “om hun theoretische kennis in de praktijk toe te passen, waarvan de toetsing deel uitmaakt van het vakbekwaamheidsexamen.”

Het is van essentieel belang voor de Hoge Raad om het algehele niveau van vereisten ten aanzien van kandidaten-/stagiaires-bedrijfsrevisoren op het huidige niveau te behouden, terwijl erop wordt toegezien dat het proces zo goed mogelijk verloopt en leidt tot een voldoende vernieuwing van het beroep.

In het kader van onderhavig advies stelt de Hoge Raad vast dat het voormeld koninklijk besluit op zijn minst op de volgende punten moet worden herzien:

- Onderzoek naar de aanpak via onderwijseenheden en de samenstelling daarvan, of verduidelijking van de praktische modaliteiten die deze nieuwe aanpak oproept;
- Uitbreiding van de vakgebieden naar aanleiding van de goedkeuring op 28 november 2024 van de wet houdende omzetting van de richtlijn inzake duurzaamheid (2022/2464/EU) van 14 december 2022 naar Belgisch recht;
- Herziening van de formulering van bepaalde vakgebieden om ze beter te laten aansluiten bij de Belgische juridische realiteit;
- Onderzoek naar het behoud van “*goldplating*” van de “audit”-richtlijn door het organiseren van praktische stage-examens naast de theoretische stage-examens en het bekwaamheidsexamen.

Een eventuele herziening/afschaffing van de principes van prioritering moet worden geanalyseerd in het kader van een herziening van het koninklijk besluit van 2018 in het licht van de ervaring van de eerste jaren.

2. De Hoge Raad voor de Economische Beroepen heeft als wettelijke taak bij te dragen tot de ontwikkeling van het wettelijk en reglementair kader dat van toepassing is op de economische beroepen via adviezen of aanbevelingen aan het Parlement, de regering of de beroepsorganisaties die de economische beroepen vertegenwoordigen. Deze opdracht vloeit voort uit artikel 79 van de wet van 17 maart 2019 betreffende de beroepen van accountant en belastingadviseur.

Uit artikel 79, derde lid van de wet van 17 maart 2019 betreffende de beroepen van accountant en belastingadviseur volgt dat “de Hoge Raad tot taak [heeft] **via adviezen** of aanbevelingen, **op eigen initiatief of op verzoek**, aan het Parlement, de regering, het Instituut, **het Instituut van de bedrijfsrevisoren** en het College van Toezicht op de Bedrijfsrevisoren, opgericht bij artikel 32 van de auditwet, **ertoe bij te dragen dat bij de uitoefening van de opdrachten die de wet aan de bedrijfsrevisoren** en aan de gecertificeerde accountants toevertrouwt evenals van de activiteiten van gecertificeerd accountant, gecertificeerd belastingadviseur, accountant, fiscaal accountant en bedrijfsrevisor **het algemeen belang en de vereisten van het maatschappelijk verkeer in acht worden**”

genomen. Deze adviezen of aanbevelingen hebben onder meer betrekking op de uitoefening van de opdrachten omschreven in artikel 15*bis* van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven.” [Tekstgedeelten door ons benadrukt]

Daarnaast vereist de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren een goedkeuring van de beroepsnormen die van toepassing zijn op bedrijfsrevisoren, waarvan de procedure is opgenomen in artikel 31. De rol van de Hoge Raad is om toe te zien op het algemeen belang door te waarborgen dat de beroepsnormen voldoen aan de geest van de wet en de gewenste rechtszekerheid bieden.

Bovendien vereist artikel 29, § 3 van het koninklijk besluit van 17 augustus 2018 betreffende de toegang tot het beroep van bedrijfsrevisor (genomen in uitvoering van de wet van 7 december 2016) dat de Raad van het IBR het advies van de Hoge Raad vraagt over de ECTS-studiepunten die als voldoende worden geacht, zodat de Stagecommissie vrijstellingen kan verlenen aan kandidaten-bedrijfsrevisoren in het kader van de theoretische stage-examens bedoeld in artikel 28, § 1 van het voormeld koninklijk besluit.

3. Het perspectief waarin dit advies van de Hoge Raad zich bevindt, is om de hervorming te overwegen, zeker met het oog op een **beter attractiviteit** van het beroep en het **behoud van kandidaten voor het beroep** van bedrijfsrevisor aan het begin van/tijdens de stage, maar ook het beste verloop gedurende de totale periode van betrokkenheid van de (kandidaten)-stagiaires (soms meer dan 10 jaar) en het geslaagd zijn voor hun bekwaamheidsexamen aan het einde van de rit, om zo toegang te bekomen tot het beroep van bedrijfsrevisor beschikkend over alle verwachte kwaliteiten.

De Hoge Raad nodigt het IBR ook uit om de **arbeidsomstandigheden** van stagiaires en bedrijfsrevisoren (werkuren, werk-privébalans, werkdruk, enz.) te (her)onderzoeken om het behoud in het beroep te verbeteren, met name in het licht van de debatten op Europees niveau¹.

De Hoge Raad steunt elke hervorming van de toegang tot het beroep, mits enerzijds de verwachte kwaliteiten van kandidaten/stagiaires ongewijzigd blijven (zowel op het niveau van de technische kennis als de pedagogische rol die hem door de wet is toevertrouwd) en anderzijds het kennisniveau bij het verkrijgen van de titel van bedrijfsrevisor ongewijzigd blijft. Dit is volgens de Hoge Raad essentieel voor de toekomst van het beroep op lange termijn.

De Hoge Raad acht het nuttig om te benadrukken hoe belangrijk de rol van de stagemeeester is tot de stagiair de toegang heeft bekomen tot het beroep. Dit betreft de begeleiding die stagiaires in staat moet stellen voldoende praktijkervaring op te doen in de verschillende domeinen die het voorwerp van de ondervragingen op het bekwaamheidsexamen (zowel voor het schriftelijk als het mondeling gedeelte) zullen zijn, maar ook de tijd die aan stagiaires wordt gegeven om de verschillende testen voor te bereiden en af te leggen die de toegang tot het beroep mogelijk maken. De manier waarop stagemeeesters hun taken en begeleiding vervullen, maakt ook deel uit van de attractiviteit van het beroep en nog meer van het behoud van stagiaires in het beroep.

De Hoge Raad benadrukt tevens dat de Stagecommissie en de contacten daarvan, zowel met stagiaires als met (potentiële) stagemeeesters of de academische wereld, een cruciale rol spelen in de attractiviteit van het beroep en het behoud van stagiaires in het beroep, met als doel het kwaliteitsniveau van stagiaires die het beroep zullen vervoegen te behouden.

¹ Voorstel van richtlijn van 20 maart 2024 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verbetering en handhaving van de arbeidsomstandigheden voor stagiaires en de bestrijding van reguliere arbeidsverhoudingen die als stages worden verhuuld (“richtlijn inzake stages”).

*

* *

4. Uit de adviesaanvraag van de Raad van het IBR aan de Hoge Raad volgt dat het IBR drie soorten hervormingen overweegt met betrekking tot de toegang tot het beroep:

1°) Het hergroeperen van de vakgebieden van het theoretische stage-examen in “clusters” of “onderwijseenheden” waardoor vrijstellingen kunnen worden verleend als het totale aantal ECTS voor de gehele onderwijseenheid wordt bereikt.

2°) Naast het hergroeperen van vakgebieden van het theoretische stage-examen in “clusters” of “onderwijseenheden”, stelt het IBR voor om het aantal vereiste ECTS met 30% te verminderen voor de vakgebieden die vervolgens het voorwerp van een praktisch stage-examen zijn.

3°) Ten slotte wenst de Raad van het IBR dat het systeem van prioritering in het koninklijk besluit “stage” van 2018 wordt herzien om het te schrappen, zowel voor de theoretische stage-examens als voor de praktische stage-examens.

In onderhavig advies zullen de drie vragen achtereenvolgens worden bestudeerd.

A. Eerste hervormingsvoorstel

Het hergroeperen van de vakgebieden van het theoretische stage-examen in “clusters” of “onderwijseenheden” waardoor vrijstellingen kunnen worden verleend als het totale aantal ECTS voor de gehele onderwijseenheid wordt behaald.

5. Voorafgaand stelt de Hoge Raad vast dat het aantal ECTS per vakgebied (“*par matière*”) ongewijzigd blijft ten opzichte van het bestaande. Gezien het feit dat paragraaf 3 van het voormeld koninklijk besluit bepaalt dat *“de vrijstellingen bedoeld in paragraaf 2 worden verleend per vakgebied op voorwaarde dat de aan het vakgebied bestede aantal studiepunten ECTS tenminste overeenstemmen met het aantal studiepunten ECTS die voor dit vakgebied door de Raad, na advies van de Hoge Raad, voldoende worden geacht in het kader van de eisen gesteld voor het beroep van bedrijfsrevisor”* stelt de Hoge Raad vast dat zijn formeel advies niet vereist is als wezenlijke formaliteit opdat deze hervorming kan worden uitgevoerd.

Inhoudelijk is het onmiskenbaar dat het hergroeperen van bepaalde vakgebieden in “onderwijseenheden” het traject in het begin van het proces (theoretische stage-examens) zou vergemakkelijken. De Hoge Raad vraagt zich echter af of dit gemak in een eerste fase zich tegen de stagiaires zou kunnen keren die een of meer tekorten hebben voor een of meer vakgebieden binnen een onderwijseenheid. Dit zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn voor een vakgebied (zoals IFRS) dat, naast het theoretisch stage-examen, het voorwerp is van een praktisch stage-examen, maar ook van een ondervraging tijdens het mondeling gedeelte van het bekwaamheidsexamen.

Als er tekorten worden vastgesteld, is het naar de mening van de Hoge Raad beter om deze zo snel mogelijk te verhelpen, zodat het traject van de stagiair met succes kan worden afgerond.

6. Juridisch gezien, rijst de vraag of:

- **Eenzijds de “audit”-richtlijn (aangenomen in 2006 en gewijzigd in 2014) verenigbaar is met een aanpak via “onderwijseenheden”.**

Bij het lezen van de bepalingen in de “audit”-richtlijn met betrekking tot de toegang tot het beroep, doet de Hoge Raad de volgende vier bevindingen:

- Artikel 7, § 1 van de “audit”-richtlijn maakt duidelijk onderscheid tussen het bewijs van het theoretisch kennisexamen en dat van het praktisch kennisexamen: *“Het in artikel 6 bedoelde vakbekwaamheidsexamen biedt de garantie dat de noodzakelijke theoretische kennis van de vakgebieden die voor de wettelijke controle van jaarrekeningen van belang zijn, aanwezig is en bij de uitvoering van deze controle in de praktijk kan worden gebracht. Dit examen moet ten minste één schriftelijk gedeelte omvatten.”*
- Bovendien preciseert artikel 10, § 1 van de “audit”-richtlijn dat het vermogen om de theoretische kennis in de praktijk toe te passen deel uitmaakt van het vakbekwaamheidsexamen.
- De “audit”-richtlijn voorziet echter niet in een lijst van vakgebieden voor “praktische stage-examen”. Dit is een “overomzetting” (*goldplating*) in Belgisch recht.
- Wat de fundamentele vraag betreft of het bekomen van vrijstellingen door “clusters” al dan niet in overeenstemming is met de *ratio legis* van de “audit”-richtlijn, stelt de Hoge Raad vast dat geen enkele bepaling tegen een dergelijke aanpak ingaat. Uit de vragen en antwoorden met betrekking tot de omzetting van de “audit”-richtlijn in de regelgeving van de Lidstaten volgt dat de fusie van vakgebieden in overeenstemming is met de richtlijn.

- **Anderzijds, het koninklijk besluit van 11 augustus 2018 betreffende de toegang tot het beroep van bedrijfsrevisor verenigbaar is met een aanpak via “onderwijseenheden”.**

Bij het lezen van de bepalingen in de wet van 7 december 2016 en het koninklijk besluit van 17 augustus 2018 betreffende de toegang tot het beroep van bedrijfsrevisor met betrekking tot de toegang tot het beroep, merkt de Hoge Raad op:

- Dat er drie verschillende manieren zijn om vrijstellingen te bekomen. Indien dit niet lukt, moet een theoretisch stage-examen worden afgelegd voor het vakgebied/de vakgebieden waarvoor er geen vrijstelling kon worden bekomen.
A priori zijn de verschillende manieren om vrijstellingen te bekomen gelijkwaardig, aangezien de universiteiten een sleutelrol spelen in de verschillende modaliteiten voor het bekomen van studiepunten.
- Dat artikel 29, § 3, eerste lid van het koninklijk besluit van 17 augustus 2018 uitdrukkelijk bepaalt dat vrijstellingen door de Stagecommissie “per vakgebied” worden verleend:
“De vrijstellingen bedoeld in paragraaf 2 worden verleend per vakgebied op voorwaarde dat de aan het vakgebied bestede aantal studiepunten ECTS tenminste overeenstemmen met het aantal studiepunten ECTS die voor dit vakgebied door de Raad, na advies van de Hoge Raad, voldoende worden geacht in het kader van de eisen gesteld voor het beroep van bedrijfsrevisor.”

Uit artikel 29 van het koninklijk besluit volgt dat:

- 1°) vrijstellingen slechts kunnen worden verleend in het kader van de theoretische stage-examens en
- 2°) vrijstellingen worden verleend “per vakgebied”.

Bij het lezen van de bepalingen van artikel 29, § 3 van het koninklijk besluit van 17 augustus 2018 stelt de Hoge Raad vast dat er rechtsonzekerheid bestaat over de vraag of de tekst het

al dan niet toestaat om vakgebieden te hergroeperen in “onderwijseenheden” (of clusters) om te bepalen of een kandidaat/stagiair vrijstellingen kan bekomen in het kader van de theoretische stage-examens. De lezing van de Nederlandse versie, die de term “vakgebied” gebruikt (wat kan worden vertaald als "domein"), lijkt gunstiger dan de Franse versie “matière”.

In dit verband acht de Hoge Raad het mogelijk om vakken te hergroeperen in onderwijseenheden om te bepalen of de kandidaat/stagiair al dan niet vrijstellingen kan bekomen in het kader van de theoretische stage-examens.

De Hoge Raad beveelt aan dat de voormelde rechtsonzekerheid wordt weggenomen door het koninklijk besluit te herzien in het kader van de integratie van duurzaamheidsgerelateerde vakgebieden, zoals bepaald in de wet tot omzetting van de CSRD, aangenomen op 2 december 2024 (gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* op 20 december 2024 – Ed. 1), zodat er geen twijfel bestaat over de robuustheid van het regelgevend kader in het belang van de verschillende partijen in het proces van de toegang tot het beroep.

7. De Hoge Raad besluit derhalve dat hij in dit stadium kan instemmen met een aanpak van vrijstellingen door “clusters” of “onderwijseenheden” die door de Raad van het IBR zou worden ingevoerd.

8. De Hoge Raad heeft vervolgens de verschillende “onderwijseenheden” bestudeerd die in de adviesaanvraag van de Hoge Raad zijn voorgesteld.

Hieruit blijkt dat de verschillende onderwijseenheden logisch en relatief evenwichtig zijn, met uitzondering van onderwijseenheid 2, die een te groot aantal ECTS lijkt te vertegenwoordigen (ongeveer het dubbele van de meeste andere onderwijseenheden) en de restanten bevat. Bovendien stelt de Hoge Raad vast dat bepaalde hergroeperingen coherent zijn vanuit het oogpunt van praktische stage-examens en minder vanuit het oogpunt van theoretische stage-examens (bijvoorbeeld “informatietechnologie en informaticasystemen” of “corporate governance”).

9. De Hoge Raad vraagt zich af of het mogelijk zou zijn om vrijgesteld te worden van een deel van een onderwijseenheid of wat het standpunt van de Stagecommissie van het IBR is met betrekking tot het verlenen van een vrijstelling voor een onderwijseenheid waarvoor een kandidaat/stagiair een voldoende aantal ECTS zou hebben, terwijl bepaalde vakgebieden niet zijn gedekt door de gevolgte vakgebieden waarop het indieningsdossier van de kandidaat/stagiair is gebaseerd.

Dit zou bijvoorbeeld het geval zijn voor een kandidaat/stagiair die een aanzienlijk aantal cursussen zou hebben gevolgd met betrekking tot juridische vakken, maar geen cursus “arbeidsrecht en sociaal zekerheidsrecht” zou hebben gevolgd.

Moet uit de aanpak via “onderwijseenheden” worden afgeleid dat sommige componenten mogelijk niet gekend zijn (of niet zijn getest) vanuit theoretisch oogpunt voordat men zich aanbiedt voor het bekwaamheidsexamen?

Indien dit het geval is, dan moet de inhoud van de richtlijn worden geanalyseerd om zich ervan te vergewissen dat deze situatie niet in strijd is met de “audit”-richtlijn, die het verlenen van vrijstellingen (artikel 9, § 1) voor het theoretische kennisexamen beperkt tot “*personen die met goed gevolg een*

universitair of gelijkwaardig examen hebben afgelegd dan wel in het bezit zijn van een universitair of gelijkwaardig diploma voor een of meer van de in artikel 8² [...] vakgebieden waarop dat examen of diploma betrekking heeft”.

Zonder de aanpak via onderwijseenheden in twijfel te trekken, heeft de Hoge Raad geen kennis van een eventuele beschermingsmaatregel (zoals een minimum aantal van één of twee ECTS per vakgebied) die door de Raad van het IBR zou worden genomen om aan deze bezorgdheid van de Hoge Raad tegemoet te komen.

10. De Hoge Raad stelt ten slotte vast dat er geen overgangsmaatregel aan de Hoge Raad werd overgemaakt. Het gaat om een belangrijke bezorgdheid bij de eventuele uitvoering van deze hervorming in het kader van een eerlijke behandeling van de verschillende personen die een dossier wensen in te dienen om vrijstellingen voor de theoretische stage-examens te bekomen.

De Hoge Raad vraagt zich in het bijzonder af wat het lot is van de personen die het proces van toegang tot het beroep hebben gestart (of ze nu al stagiair zijn of niet) in het huidige systeem en die mogelijk aanspraak kunnen maken op bijkomende vrijstellingen in het nieuwe systeem. De Hoge Raad is van mening dat er moet worden voorkomen dat er discriminaties en/of spanningen ontstaan tussen deze personen.

B. Tweede hervormingsvoorstel

Naast het hergroeperen van vakgebieden van het theoretische stage-examen in “clusters” of “onderwijseenheden”, stelt het IBR voor om het aantal vereiste ECTS met 30% te verminderen voor de vakgebieden die vervolgens het voorwerp van een praktisch stage-examen zijn.

11. De Hoge Raad merkt op dat de “audit”-richtlijn een duidelijk onderscheid maakt tussen theoretische en praktische proeven. De gezamenlijke lezing van de artikelen 7, § 1 en 10, § 1 van de “audit”-richtlijn leidt er *a priori* toe dat de praktische stage-examens (niet voorzien op Europees niveau – “goldplating”) worden beschouwd als een onderdeel van de bekwaamheidsproef (zie hierboven 6.).

De Hoge Raad stelt vast dat de verschuiving naar het praktisch deel, voorgesteld door de Raad van het IBR, *de facto* zou overeenkomen met een vermindering van de vereisten met betrekking tot de theoretische kennis die aan het begin van het proces wordt verwacht, hoewel in het algemeen het kennisniveau mogelijk ongewijzigd zou blijven.

12. Voor zover alle vakgebieden opgenomen in artikel 8 van de “audit”-richtlijn, waarvan de titel eventueel zou worden aangepast om beter overeen te komen met het Belgisch wettelijk kader, het voorwerp zijn van een theoretisch stage-examen (behalve in geval van het bekomen van een vrijstelling), heeft de Hoge Raad geen bezwaar op dit vlak.

² Er wordt op gewezen dat er geen enkele beperking wordt opgelegd met betrekking tot een van de paragrafen van dit artikel 8, waarbij § 1 betrekking heeft op de basisdomeinen, § 2 op de domeinen waarvoor de kennis beperkt is tot de delen die verband houden met de wettelijke controle van de jaarrekening, en § 3 op de domeinen die verband houden met duurzaamheid.

De vraag of het aantal ECTS met 25%, 30% of 35% moet worden verminderd, is een kwestie van beoordeling, die wordt overgelaten aan de Raad van het IBR. Het belangrijkste blijft dat de kandidaten tijdens de verschillende stappen van hun traject worden ondersteund om de titel van bedrijfsrevisor te bekomen en aan het einde van de rit een identiek kennisniveau hebben om nivellering naar beneden te voorkomen, hetgeen niet zou tegemoet komen aan de verwachtingen in het kader van de dubbele opdracht van de commissaris, zowel ten aanzien van ondernemingen als ondernemingsraden.

13. De Hoge Raad is van mening dat een stagiair niet mag worden toegelaten tot de praktische stage-examens van een vakgebied dat hij nog niet heeft afgelegd als theoretisch stage-examen (en waarvoor hij geen vrijstelling heeft). Het is immers belangrijk om zich van de theoretische kennis van een vakgebied te vergewissen vooraleer de praktische kennis wordt getest (als dit vakgebied zowel in de theoretische als in de praktische stage-examens wordt getest).

14. Het is nochtans passend om de noodzaak te onderzoeken van het handhaven van de 12 vakgebieden die zijn opgenomen in het koninklijk besluit “stage” van 2018 (artikel 8, § 2) als praktische stage-examens, aangezien dit een vorm van “goldplating” is die niet op Europees niveau is vereist.

Laten we niet vergeten dat deze proeven worden beschouwd als een onderdeel van het bekwaamheidsexamen om zich ervan te vergewissen dat de kandidaten in staat zijn “hun theoretische kennis in de praktijk toe te passen, waarvan de toetsing deel uitmaakt van het vakbekwaamheidsexamen” (artikel 10, § 1 van de “audit”-richtlijn).

De Hoge Raad is verheugd dat drie nieuwe vakken praktisch worden getest: bijzondere opdrachten, het controleverslag en de ondernemingsraad, die alle drie geheel of gedeeltelijk worden beheerst door het Wetboek van vennootschappen en verenigingen.

C. Derde hervormingsvoorstel

De Raad van het IBR wenst dat het systeem van prioritering in het koninklijk besluit “stage” van 2018 wordt herzien om het te schrappen, zowel voor de theoretische als voor de praktische stage-examens.

15. Dit derde voorstel zou de deadlines voor stagiaires in de tijd verschuiven en zou ertoe kunnen leiden dat stagiaires de examens aan het einde van de stage uitstellen.

De Hoge Raad stelt vast dat dit voorstel een aanpassing van het koninklijk besluit “stage” van 2018 noodzakelijk zou maken, dat bovendien moet worden aangepast om de duurzaamheidsgerelateerde vakgebieden te integreren die zijn opgenomen in de “audit”-richtlijn.

Deze aanpak, die - op het eerste gezicht - attractief lijkt, dreigt echter te leiden tot een “bottleneck” aan het einde van het traject in termen van af te leggen examens. Een dergelijke aanpak is ingevoerd door de universiteiten en hogescholen van het lange type in het kader van de Bolognahervorming. De Hoge Raad merkt echter op dat dit in strijd is met de recente bevindingen van de universiteiten: de verlenging van de studieduur (voor degenen die hun opleiding met succes afronden) enerzijds en de zeer lange tijd voordat studenten zich bewust worden van de noodzaak van heroriëntatie (voor degenen die niet geslaagd zijn) anderzijds.

Bovendien merkt de Hoge Raad op dat verschillende vakgebieden in de Europese lijst niet langer overeenkomen met de structuur van het Belgisch recht (bijvoorbeeld het vakgebied handelsrecht) en dat de titels van sommige vakgebieden in de “audit”-richtlijn moeten worden herzien om beter aan te sluiten bij de Belgische juridische realiteit.

16. De Hoge Raad merkt bij de lezing van de “audit”-richtlijn op dat de praktische stage-examens, onafhankelijk van de theoretische stage-examens zouden moeten worden beoordeeld, aangezien deze praktische stage-examens geacht worden deel uit te maken van het bekwaamheidsexamen.

Het zou interessant zijn om te analyseren in hoeverre deze praktische stage-proeven deel uitmaken van het bekwaamheidsexamen, afgezien van het feit dat men er verplicht moet zijn voor geslaagd zijn om te kunnen worden toegelaten tot de proeven van het bekwaamheidsexamen.

17. In dit stadium is het moeilijk voor de Hoge Raad om een standpunt in te nemen over deze kwestie. Bij de goedkeuring van het koninklijk besluit “stage” van 2018 was een van de nieuwigheden, op vraag van de vertegenwoordigers van de Raad van het IBR, om kandidaten in staat te stellen om hun stage te beginnen alvorens zij voor alle vakgebieden van het theoretische stage-examen waren geslaagd waarvoor ze niet genieten van een vrijstelling of geslaagd zijn voor een door het IBR georganiseerde proef.

In ruil voor deze wijziging zijn de principes inzake prioritering ingevoerd, zowel voor de theoretische stage-examens (zeven vakgebieden) als voor de praktische stage-examens (vijf vakgebieden).

Het door het IBR geformuleerde verzoek beoogt de maatregel te handhaven die kandidaten in staat stelt hun stage te beginnen alvorens zij voor alle vakgebieden van het theoretische stage-examen zijn geslaagd waarvoor ze niet genieten van een vrijstelling of geslaagd zijn voor een door het IBR georganiseerde proef, terwijl het systeem van prioritering in het koninklijk besluit wordt geschrapt, zowel voor de theoretische als voor de praktische stage-examens.

18. In het kader van onderhavig advies stelt de Hoge Raad vast dat verschillende aanpassingen (niet-limitatieve lijst) moeten worden doorgevoerd aan het koninklijk besluit van 17 augustus 2018 met betrekking tot de toegang tot het beroep:

- 1°) Integratie van de wijzigingen die zijn ingevoerd in de “audit”-richtlijn (met betrekking tot duurzaamheidsrapportering) met betrekking tot de toegang tot het beroep van bedrijfsrevisor.
- 2°) Bevestiging van een aanpak via “onderwijseenheden” en de samenstelling van deze onderwijseenheden. Het herzien van het koninklijk besluit zou de rechtsonzekerheid met betrekking tot de onderwijseenheden wegnemen en zou moeten leiden tot het ontstaan van een robuust regelgevend kader.
- 3°) Eventuele verlichting van de vereisten die worden gesteld in het kader van de theoretische stage-examens voor de vakgebieden die twee keer worden getest, zowel in de theoretische als in de praktische stage-examens.
- 5°) Aanpassing van de formulering van bepaalde vakgebieden in artikel 8 van de “audit”-richtlijn om beter aan te sluiten bij de Belgische juridische realiteit.

Bij wijze van voorbeeld, wat wordt bedoeld met handelsrecht of dekt het vakgebied “vennootschapsrecht” ook het verenigingsrecht?

Hoewel deze titels letterlijk zijn overgenomen uit het koninklijk besluit “stage” van 2018, die op hun beurt een letterlijke overname zijn van de titels in artikel 8 van de “audit”-richtlijn, blijft het feit dat de rechtszekerheid voor stagiaires primeert op een titel en dat deze zou worden versterkt door enige verduidelijking. Hetzelfde geldt voor de opstellers van de vragen voor de theoretische stage-examens, van wie duidelijk wordt verwacht dat ze zich beperken tot bepaalde delen van een rechtsvak.

6°) Herziening van de prioriteringsaanpak in het licht van de ervaring van de eerste jaren.